

HET KOMPAS BEPAALT DE VOORTGANG

Na een jarenlange voorbereiding vertrekken Ivar Smits en Floris van Hees met hun klassieke Buchanan kits Lucipara2 voor een ontdekkingsreis rond de wereld. Zij gaan op zoek naar inspirerende oplossingen voor duurzaamheidsproblemen. De eerste etappe is van Amsterdam door de Duitse Bocht naar Kiel.

Tekst en foto's Ivar Smits en Floris van Hees

Hoera, Ad heeft het onderdeel voor ons kompas uit Engeland ontvangen. Vrijdag komt hij naar Harlingen om het gerepareerde kompas hier te stellen. Zouden we daarna dan echt aan onze wereldreis kunnen beginnen? Tien dagen na ons vertrek uit de Amsterdamse Sixhaven liggen we nog allesbehalve op koers. Niet helemaal zoals we ons de eerste weken van ons nieuwe bestaan als ontdekkingsreizigers op zoek naar duurzame oplossingen hadden voorgesteld. 'Alles geht kaputt und immer wieder' op een boot, dat wisten we, maar zo vroeg al?

Lijnen los

Na een soort afscheidstournee langs familie in Zwitserland en Duitsland, avonden met afscheidsetentjes en ons hartverwarmende afscheidsfeest in de Sixhaven gingen maandag 13 juni de lijnen los. Naar dit moment hadden we lang uitgekeken en er ons ook zo goed mogelijk op voorbereid, dachten we.

Ons vertrekplan bevatte een lange lijst met persoonlijke en boottechnische voorbereidingen. Floris volgde zeiltrainingen bij de Zeezeilers van Marken en behaalde theorie-examens voor theoretische kustnavigatie en Marcom B, zodat hij indien nodig de boot helemaal zelf zou kunnen besturen. Onze vriend en zeilmaker Feitze Visser van UK De Vries in Enkhuisen leerde ons hoe we een zeil kunnen repareren en in een EHBO cursus leerden we hoe om te gaan met onderkoeling, botbreuken en open wonden. De medische voorbereidingen ronden we af met vaccinaties en een uitgebreide medicijnkast. Om te weten hoe te handelen in geval van schipbreuk gingen we naar DHTC in Den Helder voor de Survival at Sea-training. Belangrijke voorwaarde om niet in een dergelijke situatie te verzeilen, is het weer goed in de gaten te houden. Hoe we dat konden doen, leerden we bij de

Kompasmeester Ad stelt ons Sestrel kompas weer nauwkeurig.

Nimos cursus Meteo voor vertrekkers. En uiteraard waren we bij de interessante en gezellige Zeilen vertrekkersdagen in november en april, waar we veel praktische informatie kregen over voeding, vaargebieden, uitrusting en zelfredzaamheid.

Kompas

Ook de boot hadden we grondig aangepakt (zie *Zeilen 2/2016: Duurzaam duurt het langst*). Tijdens die Grote Renovatie is het magnetisch veld aan boord behoorlijk veranderd door alle laswerkzaamheden en onze nieuwe kajuitopbouw, inclusief stalen buiskap. Hierdoor had het kompas een miswijzing van zo'n 20 graden en moest deze opnieuw worden gesteld. Ik gaf daar in de planning geen hoge prioriteit aan, maar had natuurlijk beter moeten weten. Het klassieke Sestrel kompas is vijftig jaar oud en een van de weinige nog originele onderdelen aan boord. Dat betekent dat er maar weinig vakmensen zijn die zo'n kompas kunnen stellen en reserveonderdelen lastig verkrijgbaar zijn. Als kompasmeester Ad begin juni in de Sixhaven is voor wat een afspraak van een paar uur had moeten zijn om het kompas te stellen, word

DE ZEILERS

Ivar Smits (42) en Floris van Hees (38) vormen samen Sailors for Sustainability. Ivar zeilt al zijn hele leven en heeft meer dan twintig jaar ervaring als zeilinstructeur. Opgeleid als bedrijfskundig ingenieur en meer recentelijk als sustainability leader werkt hij bij de duurzaamheidsafdeling van AkzoNobel. Tijdens de reis wil hij ook als freelancer projecten doen vanuit zijn eigen adviesbureau: Instituut Voor een Duurzame Toekomst (IVeDT). Floris is opgegroeid in Zwitserland en is recentelijk begonnen met een inhaalslag op zeilgebied door zeezeilcursussen te

volgen tot schippersniveau. Hij is opgeleid als jurist, met een specialisatie in mensenrechten. Na een carrière bij Clifford Chance in Amsterdam is hij voor zichzelf begonnen en wil hij tijdens de reis ook juridisch advies blijven geven.

SAILORS FOR SUSTAINABILITY

Het valt ons op dat het nieuws tegenwoordig vooral gaat over de economische crisis, sociale problemen of de achteruitgang van de natuur. Tegelijkertijd zien we allerlei initiatieven opbloeien, zoals hernieuwbare energieopwekking en -opslag, alternatieve

geldsystemen, nieuwe manieren van recycling, het delen van spullen en lokale voedselvoorziening. Wij gaan op zoek naar dit soort duurzame oplossingen en hierover publiceren. Met ons blog willen we niet alleen het bewustzijn vergroten van de urgentie tot duurzame verandering, maar vooral inspireren door de oplossingen die we tegenkomen te delen met mensen die we onderweg tegenkomen en onze volgers. Uiteraard proberen we zelf ook zo duurzaam mogelijk te reizen. We zijn in juni 2016 vertrokken voor onbepaalde tijd, de wijde wereld in op windenergie. Volg ons op www.sailorsforsustainability.nl.

ik eraan herinnerd dat iets nooit direct de eerste keer lukt. "Het kompas is mechanisch defect", is Ads nuchtere conclusie. Even later verdwijnt ons kompas met Ad richting zijn werkplaats.

De beruchte kompaspaal

En zo komt het dat we tien dagen na ons vertrek in Harlingen niet op de ebstroom of gunstige wind wachten, maar op ons kompas. Familie en vrienden pakken hun kans om nog even langs te komen voor een allerlaatste afscheid. Ook maken we nieuwe vrienden, zoals Henk, de lokale plasticvisser. Die ontmoetten we toen we research deden voor een artikel over Nederlandse initiatieven die de plastic soep voorkomen en opruimen (zie kader) en zelf plastic troep rondom onze boot gingen opvissen. In het pand van de Zeezeilers van Marken mogen we van eigenaar en vriend Rob de wasmachine en wifi gebruiken. Daardoor kunnen via internet alvast contact leggen met de mensen die we willen bezoeken op onze reis. Ten slotte maken we de eerste drie video's voor ons videokanaal over onze missie en de voorbereidingen.

Allemaal nuttig en leuk tijdverdrijf, maar we willen natuurlijk gewoon vertrekken. Terwijl de rest van de wereld in spanning de uitkomst van het Brexit referen-

dum afwacht, zijn onze ogen om een heel andere reden op Engeland gericht. Daar moet namelijk een onderdeel van ons kompas vandaan komen. Als Ad belt dat het is aangekomen, is de opluchting dan ook groot. Vrijdag om 8 uur 's ochtends wil hij met ons naar de 'kompaspaal' in de Voorhaven van Harlingen. Daar kunnen we *Lucipara2* in alle windrichtingen stilleggen om het kompas te stellen. Volgens onze burens in de Zuiderhaven is dat een uitdaging en alleen mogelijk met hoogwater: te hoog en breed om er lijnen omheen te gooien. We gaan zelf op onderzoek uit en ontdekken dat het inderdaad om een enorm gevaarte gaat. En aangezien wij er rond laagwater zijn, hebben we een strategie nodig. Met de kayak eromheen varen? We pompen hem vast op en leggen hem op het voordek. Wordt wel een gedoe tussen de grote charterschepen en het drukke verkeer in...

Draaien om de paal

Maar ook daar weet Ad, onze verlosser, raad mee. Met zijn ruim dertig jaar ervaring kent hij een slimme truc om de lijnen rond de kompaspaal te krijgen. We maken een voorlijn en een achterlijn aan de zijkant van de paal vast en draaien dan een rondje om de paal. De lijnen wikkelen zich om de paal en terug bij het beginpunt maken we de uiteinden van de lijnen weer los en knopen in elke lijn een grote paalsteek. Zo krijgen we twee lijnen om de paal, waarmee we *Lucipara2* strak kunnen houden en steeds een stukje verder gecontroleerd om de paal kunnen laten draaien. Kompasmeester Ad maakt nauwgezette peilingen en voegt zolang de juiste magneetjes toe dat we een deviatietabel met alleen maar nullen en enen overhandigd krijgen. Eindelijk zijn we vertrekkklaar! Ondanks ons pakketje fenders hebben we er na afloop wel weer een klusje bij. Laat ik het erbij houden dat je de kompaspaal tegenwoordig ook aan een dunne, donkerblauwe lijn herkent die rondom erop geschilderd lijkt te zijn...

De Duitse Bocht en Elbe

We vertrekken met het afgaand tij en een zwakke wind uit het westen. Het weerbericht van Henk Huizinga en de gribfiles van windy zijn het hartgrondig eens: de komende dagen zwakke wind uit variabele richtingen. We zijn als Sailors for Sustainability niet van plan te motoren, maar we popelen om te gaan. Tegen de tijd dat we het Stormemelk - het zeegat tussen Vlieland en Terschelling - invaren, neemt de wind verder af. Een aantal uren is onze voortgang minimaal, dankzij de stroom maken we nog een beetje voortgang. Juist van de rust genieten we.

's Nachts is het helder, waardoor het niet echt donker wordt en kleurt de noordelijke horizon prachtig oranje. In de ochtend komt er weer een beetje wind. Al snel nestelt deze zich in NW en neemt geleidelijk aan toe. Halve wind schieten we lekker op en tegen de tijd dat we bij de Elbmondong aankomen, staat er een constante windkracht 5. Daar hadden we niet op gerekend, maar we hebben ons maar aan te passen. Onder vol tuig is *Luci* in haar element, met deze snelheid komen we een tijd eerder bij de Elbmondong aan dan waarop we hadden gerekend. Terwijl het donkerder wordt, navigeren we door het ankerge-

Een aantal uren is onze voortgang minimaal, dankzij de stroom maken we nog een beetje voortgang

Op het Kielerkanaal is het rustig en mooi groen.

GEVAREN ROUTE

- Amsterdam - Enkhuizen
- Enkhuizen - Lemmer
- Lemmer - Harlingen
- Harlingen - Kiel (via Brunsbüttel en het Nord-Ostsee-kanal)

GEBRUIKTE KAARTEN EN PILOTS

- Reeds Nautical Almanac 2016
- Hydrografische Dienst Waddenzee West 1811
- Hydrografische Dienst German Bight 1037 (overzeiler)
- Vaarwijzer Scandinavië en de Oostzee - René Vleut
- Navionics op de iPad
- Navionics kaarten op de plotter met AIS
- Gribfiles met mooie animaties via windy.com
- Bracknell weerkaarten via ziltmeteo.com

Survival at sea-training.

De sluisdeuren van Brunsbüttel openen met een zonnige nieuwe vaardag.

PLASTIC SOEP

Veel zeilers zullen zich bewust zijn van het vele plastic dat in zee ronddrijft, op stranden aanspoelt en zeedieren verstrikt. Minder mensen realiseren zich misschien hoe enorm omvangrijk, complex en wereldwijd dit probleem inmiddels is. Jaarlijks belandt maar liefst zo'n tien miljoen ton plastic afval in zee. Dit breekt niet af en een groot deel drijft jarenlang rond tot het in

hele kleine stukjes versnipperd, vandaar de naam 'Plastic soep'. Ook komen veel microplastics in zee door slijtage van autobanden, synthetische kledingvezels en microbeads in bepaalde cosmetica. Giftstoffen hechten zich aan deze microplastics en komen in de voedselketen terecht. Zodoende is het ook voor mensen een toenemend gezondheidsrisico.

Gelukkig zijn er heel veel oplossingen en loopt Nederland voorop bij een aantal aspecten hiervan. Wij bezochten Plastic Whale in Amsterdam en Grondstofjutters in Katwijk. Het volledige (engelstalige) artikel is te lezen op onze site via <http://j.mp/SFSPlasticSoup>

Aankomst in Kiel op de laatste dag van de Kieler Woche.

We liggen op een mooie plek tussen de klassiekers.

We racen met bijna tien knopen de Elbe op richting Brunsbüttel

bied waar zo'n twintig grote schepen liggen. Ondanks dat de AIS bevestigt dat ze geankerd liggen, voelen we ons toch kwetsbaar als we zo dicht langs die grote rompen varen. We blijven daarom beiden op wacht. Kort daarna kentert de stroom en zijn we perfect op tijd om met ingaand tij de Elbe aan te lopen.

Disco

Tegen die tijd is het door de zware bewolking nu wel volledig donker geworden. De golven hebben zich snel opgebouwd en halen ons van achteren in. Een gigantisch en diepstekend schip haalt ons in en een cruiseschip met oogverblindende discoverlichting komt ons even later tegemoet. In deze drukte kunnen we ons geen navigatiefouten veroorloven en proberen we zo dicht mogelijk bij de betonning langs te varen. Hoewel de pilot aangeeft dat de aanbevolen route voor jachten net buiten de betonning is, lijkt me binnen de betonning onder deze omstandigheden de veiligste optie. Op de marifoon is het druk; Elbe Traffic wil van elk schip de maten en bestemming weten en geeft regelmatig updates van de grootste schepen die de rivier in- en uitvaren. Ineens horen we "Sailing yacht *Lucipara*, this is Elbe Traffic". We melden ons, waarna de traffic controller ons maant nog dichter bij de groene tonnen te varen. Nou, in elk geval heeft hij ons gezien op deze snelweg van vracht en passagiersschepen van en naar Hamburg en respecteert hij onze vaarwaterkeuze. Dat geeft ons wat rust.

De zee verandert langzaam in een rivier. Dankzij de sterke meelopende stroom racen we met bijna tien knopen de Elbe op richting Brunsbüttel, totdat we rond vijf uur 's ochtends de sluisen naar het Noord-Oostzeekanaal bereiken. Na een vlotte sluispassage knopen we *Luci* even vast aan een dukdalf voor een korte slaappauze. We zijn beiden zo'n achttien uur in touw geweest, dus voordat we er erg in hebben slapen we.

Het Noord-Oostzeekanaal

Drie uur later gaat ons alarm alweer. Zeiljachten mogen alleen overdag door het kanaal varen, dus zo hebben we

de hele dag nog voor ons om via het 55 mijl lange Noord-Oostzeekanaal Kiel te bereiken. We hijsen het zeil, ook al is dat officieel niet toegestaan zonder motor bij, maar we kunnen zoveel mooie windenergie nu eenmaal niet verspillen. We genieten van de rust, de vele bomen op de oevers en klassieke bruggen terwijl we slechts af en toe grote containerschepen tegenkomen. Later wordt de wind minder gunstig en rest ons niets anders dan toch de motor te starten.

Wanneer een groot containerschip ons inhaalt en even verderop tot stilstand komt, remmen we ook. Op de kant zijn de stoplichten op rood gesprongen. We zijn duidelijk bij een smaller gedeelte van het kanaal aangekomen en zien op de AIS dat een drietal grote schepen van de andere kant ons in konvooi tegemoet komen. Als ze zijn gepasseerd, geeft het containerschip voor ons weer gas en varen wij ook weer verder.

Aan het eind van de dag bereiken we de sluisen bij Holtenau aan de Oostzeekant. Er blijken werkzaamheden aan de jachtensluisen maar dat werkt in ons voordeel: we mogen vlot meeschutten met de grote schepen en het sluisgeld (zo'n 50 euro) mag in de boordkas blijven! Het water aan de Oostzeekant is prachtig helder. We varen stuurboorduit het Kieler fjord in en lijken te worden welkom geheten door een admiraalzeilende vloot klassieke zeilschepen. Het blijkt de laatste dag van de Kieler Woche te zijn, waardoor het bijzonder druk is in de Sporthafen Kiel. Maar we hebben geluk en vinden een vrije box tussen de klassiekers.

Echt weg

Terwijl we genieten van een aankomst drankje en een klikke opgewarmde chili, beseffen we dat we nu echt op wereldreis zijn en onze eerste buitenlandse bestemming hebben bereikt. Een heerlijk gevoel, en alle voorbereidingen en kompasperikelen lijken alweer ver weg. Vanaf hier willen we duurzame oplossingen in Duitsland en Scandinavië gaan bezoeken. Maar al voordat de afwas moet worden gedaan, verliezen we het van de slaap en halen nog maar net onze kooi. ●